

TÜRKİYE DENETİM STANDARTLARI

BAĞIMSIZ DENETİM STANDARDI 501

BAĞIMSIZ DENETİM KANITLARI – BELİRLİ KALEMLER İÇİN DİKKATE ALINMASI GEREKEN ÖZEL HUSUSLAR

Bu metin, Uluslararası Bağımsız Denetim ve Güvence Denetimi Standartları Kurulu (IAASB) tarafından düzenlenen ve Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) tarafından yayımlanan Uluslararası Kalite Kontrol, Bağımsız Denetim, Sınırlı Bağımsız Denetim, Diğer Güvence Denetimleri ve İlgili Hizmetler Standartları Kitabı, 2022 yılı yayımı, Bölüm 1’de yer alan Uluslararası Bağımsız Denetim Standardı (BDS) 501 “Bağımsız Denetim Kanıtları – Belirli Kalemler İçin Dikkate Alınması Gereken Özel Hususlar”ın, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yapılan Türkçe tercümesini IFAC’in izniyle tamamen ya da kısmen çoğaltmaktadır. Bu Türkçe tercümenin çoğaltılmasına ve tanınmasına Türkiye sınırları içinde izin verilmektedir. Telif hakkı dâhil mevcut tüm haklar Türkiye sınırları dışında saklıdır. IFAC’in web sitesine www.ifac.org veya permissions@ifac.org adresine başvurarak konuyla ilgili daha fazla bilgi elde edilebilir.

(Bu ifade Standardın yalnızca internet sitesinde yayımlanan versiyonunda bulunmaktadır.)

GÜNCELLEMELER VE YÜRÜRLÜK TARİHLERİ

- BDS 501 *Bağımsız Denetim Kanıtları – Belirli Kalemler İçin Dikkate Alınması Gereken Özel Hususlar* Standardının ilk sürümü, 1/1/2013 tarihinde ve sonrasında başlayacak hesap dönemlerinin denetiminde uygulanmak üzere 10/01/2014 tarihli ve 28878 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.
- BDS 501 *Bağımsız Denetim Kanıtları – Belirli Kalemler İçin Dikkate Alınması Gereken Özel Hususlar* Standardına ilişkin değişiklikler; 06/01/2022 tarihli ve 7585 sayılı Kurul Kararıyla 1/1/2022 tarihinde ve sonrasında başlayacak hesap dönemlerinin denetiminde uygulanmak üzere 09/01/2022 tarihli ve 31714 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.
- **BDS 501 *Bağımsız Denetim Kanıtları – Belirli Kalemler İçin Dikkate Alınması Gereken Özel Hususlar* Standardına ilişkin değişiklikler; 27/12/2023 tarih ve 21621 sayılı Kurul Kararıyla 31/12/2023 tarihinde ve sonrasında başlayacak hesap dönemlerinin denetiminde uygulanmak üzere 29/12/2023 tarihli ve 32414 (1.M) sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.**

BAĞIMSIZ DENETİM STANDARDI 501

BAĞIMSIZ DENETİM KANITLARI – BELİRLİ KALEMLER İÇİN DİKKATE ALINMASI GEREKEN ÖZEL HUSUSLAR

İÇİNDEKİLER

	Paragraf
Giriş	
Kapsam	1
Yürürlük Tarihi.....	2
Amaç	3
Ana Hükümler	
Stoklar.....	4-8
Dava ve İddialar.....	9-12
Faaliyet Bölümü Bilgileri	13
Açıklayıcı Hükümler ve Uygulama	
Stoklar	A1-A16
Dava ve İddialar	A17-A25
Faaliyet Bölümü Bilgileri	A26-A27

Bağımsız Denetim Standardı (BDS) 501 “Bağımsız Denetim Kanıtları – Belirli Kalemler İçin Dikkate Alınması Gereken Özel Hususlar”, BDS 200 “Bağımsız Denetçinin Genel Amaçları ve Bağımsız Denetimin Bağımsız Denetim Standartlarına Uygun Olarak Yürütülmesi” ile birlikte dikkate alınır.

Giriş

Kapsam

1. Bu Bağımsız Denetim Standardı (BDS), finansal tabloların denetiminde denetçinin, BDS 330¹, BDS 500² ve diğer ilgili BDS'ler uyarınca yeterli ve uygun denetim kanıtı elde ederken stoklar, işletmenin dâhil olduğu dava ve iddialar ve bölüm bilgileriyle ilgili özel olarak dikkate alacağı hususları düzenler.

Yürürlük Tarihi

2. Bu BDS, 1/1/2013 tarihinde ve sonrasında başlayacak hesap dönemlerinden itibaren uygulanmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Amaç

3. Denetçinin amacı;
 - (a) Stokların mevcudiyeti (var olması) ve durumuna,
 - (b) İşletmenin dâhil olduğu dava ve iddiaların (hukuki anlaşmazlıkların) tamlığına,
 - (c) Faaliyet bölümlerine ilişkin bilgilerin geçerli finansal raporlama çerçevesine uygun olarak sunulması ve açıklanmasınailişkin yeterli ve uygun denetim kanıtı elde etmektir.

Ana Hükümler

Stoklar

4. Stokların finansal tablolar açısından önemli olması durumunda denetçi, aşağıdakileri gerçekleştirmek suretiyle stokların mevcudiyeti ve durumuna ilişkin yeterli ve uygun denetim kanıtı elde eder:
 - (a) Mümkün olan hâllerde, aşağıdakileri gerçekleştirmek için fiziki stok sayımına katılım (Bakınız: A1-A3 paragrafları):
 - (i) Yönetimin, işletmenin fiziki stok sayımı sonuçlarının kayıt ve kontrol edilmesine yönelik talimat ve prosedürlerini değerlendirmek (Bakınız: A4 paragrafi),
 - (ii) Yönetimin sayıma ilişkin prosedürlerinin uygulanmasını gözlemlemek (Bakınız: A5 paragrafi),
 - (iii) Stokları tetkik etmek (Bakınız: A6 paragrafi),
 - (iv) Test sayımlarını yapmak (Bakınız: A7-A8 paragrafları).
 - (b) İşletmenin nihai stok kayıtlarının stok sayım sonuçlarını doğru bir şekilde yansıtıp yansıtmadığına karar vermek için söz konusu kayıtlarla ilgili denetim prosedürlerini uygulamak.

¹ BDS 330, "Bağımsız Denetçinin Değerlendirilmiş Risklere Karşı Yapacağı İşler"

² BDS 500, "Bağımsız Denetim Kanıtları"

5. Fiziki stok sayımının finansal tablo tarihinden farklı bir tarihte yapılması durumunda denetçi, sayım tarihi ile finansal tablo tarihi arasında stoklarda meydana gelen değişikliklerin uygun olarak kaydedilip kaydedilmediğine ilişkin denetim kanıtı elde etmek için 4 üncü paragraf uyarınca zorunlu kılınan prosedürlere ek olarak, denetim prosedürlerini uygular (Bakınız: A9-A11 paragrafları).
6. Öngörülemeyen durumlardan dolayı fiziki stok sayımına katılamaması durumunda denetçi, bazı fiziki sayımları başka bir tarihte yapar veya gözlemler ve daha önceki sayım ile bu sayım arasında gerçekleşen işlemlere denetim prosedürlerini uygular.
7. Fiziki stok sayımına katılım mümkün değilse denetçi, stokların mevcudiyeti ve durumuyla ilgili yeterli ve uygun denetim kanıtı elde etmek için alternatif denetim prosedürleri uygular. Bunun mümkün olmaması durumunda denetçi, BDS 705³ uyarınca olumlu görüş dışında bir görüş verir (Bakınız: A12-A14 paragrafları).
8. Üçüncü bir tarafın emanetinde ve kontrolü altında bulunan stokların finansal tablolar açısından önemli olması durumunda denetçi, aşağıdaki seçeneklerden birini ya da her ikisini de gerçekleştirerek söz konusu stokların mevcudiyeti ve durumuyla ilgili yeterli ve uygun denetim kanıtı elde eder:
 - (a) Üçüncü taraftan, işletme adına elde tutulan stokun miktarı ve durumuyla ilgili teyit talep edilmesi (Bakınız: A15 paragrafı).
 - (b) İçinde bulunulan şartlar altında uygun olan tetkik veya diğer denetim prosedürlerinin uygulanması (Bakınız: A16 paragrafı).

Dava ve İddialar

9. Denetçi, işletmenin dâhil olduğu ve “önemli yanlışlık” riskine sebep olabilecek dava ve iddiaları belirlemek için aşağıdakileri içeren denetim prosedürlerini tasarlar ve uygular (Bakınız: A17-A19 paragrafları):
 - (a) Yönetimin ve -uygun hâllerde- işletmenin iç hukuk müşaviri de dâhil işletmedeki diğer kişilerin sorgulanması,
 - (b) Üst yönetimden sorumlu olanların yaptığı toplantılara ait tutanakların ve işletme ile işletmenin dış hukuk müşaviri arasında yapılan yazışmaların gözden geçirilmesi,
 - (c) Dava giderlerine ilişkin hesapların gözden geçirilmesi (Bakınız: A20 paragrafı).
10. Belirlenmiş dava veya iddialarla ilgili “önemli yanlışlık” riskini değerlendirmesi veya uygulanan denetim prosedürlerinin başka önemli dava veya iddiaların mevcut olabileceğini göstermesi durumunda denetçi, diğer BDS’lerin zorunlu kıldığı prosedürlere ek olarak işletmenin dış hukuk müşaviriyle doğrudan iletişime geçer. Denetçi bu iletişimi, yönetim tarafından hazırlanan ve kendisi tarafından gönderilen ve işletmenin dış hukuk müşavirinin kendisiyle doğrudan iletişime geçmesini talep eden bir sorgulama mektubu yoluyla kurar. Mevzuatın, işletmenin dış hukuk müşavirinin

³ BDS 705, “Bağımsız Denetçi Raporunda Olumlu Görüş Dışında Bir Görüş Verilmesi”

denetçiyle doğrudan iletişime geçmesini yasaklaması durumunda denetçi, alternatif denetim prosedürlerini uygular (Bakınız: A21-A25 paragrafları).

11. Denetçi,

- (a) Denetçinin işletmenin dış hukuk müşaviriyle iletişime geçmesine veya görüşmesine yönetimin izin vermemesi ya da işletmenin dış hukuk müşavirinin sorgulama mektubuna uygun şekilde yanıt vermeyi reddetmesi veya yanıt vermesinin yasaklanması veya
- (b) Denetçinin, alternatif denetim prosedürleri uygulayarak yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edememesi

durumunda, BDS 705 uyarınca denetçi raporunda olumlu görüş dışında bir görüş verir.

Yazılı Açıklamalar

12. Denetçi, finansal tablolar hazırlanırken dikkate alınması gereken bir etkiye sahip olan mevcut veya muhtemel tüm dava ve iddiaların kendisine bildirildiğine ve bu dava ve iddiaların geçerli finansal raporlama çerçevesine uygun olarak muhasebeleştirildiğine ve açıklandığına ilişkin yönetimden ve -uygun hâllerde- üst yönetimden sorumlu olanlardan yazılı açıklama talep eder.

Faaliyet Bölümü Bilgileri

13. Denetçi, aşağıdakileri gerçekleştirmek suretiyle bölüm bilgilerinin geçerli finansal raporlama çerçevesine uygun olarak sunulduğuna ve açıklandığına ilişkin yeterli ve uygun denetim kanıtı elde eder (Bakınız: A26 paragrafı):
- (a) Bölüm bilgilerine karar verilirken yönetim tarafından kullanılan yöntemleri anlamak (Bakınız: A27 paragrafı) ve
 - (i) Bu yöntemlerin geçerli finansal raporlama çerçevesine uygun bir açıklama sağlayıp sağlamadığını değerlendirmek,
 - (ii) Uygun hâllerde bu yöntemlerin uygulamasını test etmek ve
 - (b) İçinde bulunulan şartlar altında uygun olan analitik prosedürleri veya diğer denetim prosedürlerini uygulamak.

Açıklayıcı Hükümler ve Uygulama

Stoklar

Fiziki Stok Sayımına Katılım (Bakınız: 4(a) paragrafı)

A1. Yönetim genellikle, finansal tabloların hazırlanmasına dayanak oluşturması ve -uygun hâllerde- işletmenin sürekli envanter sisteminin güvenilirliğinin tespit edilmesi amacıyla stokların en az yılda bir kez fiziki olarak sayılmasına ilişkin prosedürler oluşturur.

A2. Fiziki stok sayımına katılım aşağıdaki faaliyetleri içerir:

- Mevcudiyetinin tespit edilmesi ve durumunun değerlendirilmesi amacıyla stokların tetkik edilmesi ve test sayımlarının yapılması,
- Yönetimin, fiziki stok sayım sonuçlarının kayıt ve kontrol edilmesine yönelik talimatlarına uygunluğun ve prosedürlerinin uygulanmasının gözlemlenmesi,
- Yönetimin sayıma ilişkin prosedürlerinin güvenilirliğiyle ilgili denetim kanıtı elde edilmesi.

Bu prosedürler, denetçinin risk değerlendirmesine, planlanmış yaklaşımına ve uygulanan prosedürlere bağlı olarak, kontrol testleri veya maddi doğrulama prosedürleri işlevi görebilir.

A3. Fiziki stok sayımına katılımın planlanmasıyla ilgili (veya bu BDS'nin 4-8 inci paragrafları uyarınca denetim prosedürlerinin tasarlanması ve uygulanmasıyla ilgili) hususlar örneğin aşağıdakileri içerir:

- Stoklara ilişkin “önemli yanlışlık” riski.
- Stoklarla ilişkin iç kontrolün niteliği.
- Stokların fiziki sayımıyla ilgili yeterli prosedürlerin oluşturulup oluşturulmadığı ve uygun talimatların yayımlanıp yayımlanmadığı.
- Fiziki stok sayımının zamanlaması.
- İşletmenin sürekli envanter sistemini kullanıp kullanmadığı.
- Stok sayımına katılımın uygun olacağı yerlere karar verilirken, stokların önemliliği ve farklı yerlerdeki “önemli yanlışlık” riskleri de dâhil, stokların bulunduğu yerler.
- Denetçinin faydalandığı uzmanın yardımına ihtiyaç duyulup duyulmadığı. BDS 620⁴, denetçinin yeterli ve uygun denetim kanıtı elde etmesine yardımcı olması

⁴ BDS 620, “Uzman Çalışmalarının Kullanılması”

amacıyla denetçinin faydalandığı bir uzmanın kullanımını düzenler.

Yönetimin Talimat ve Prosedürlerinin Değerlendirilmesi (Bakınız: 4(a)(i) paragrafı)

A4. Fiziki stok sayımının kayıt ve kontrol edilmesine yönelik yönetimin talimat ve prosedürlerinin değerlendirilmesiyle ilgili olan hususlar, bu talimat ve prosedürlerin örneğin aşağıdakileri ele alıp almadığını içerir:

- Uygun kontrollerin uygulanması; örneğin kullanılmış fiziki stok sayım kayıtlarının bir araya getirilmesi, kullanılmamış fiziki stok sayım kayıtlarının hesaba katılması ile sayım ve yeniden sayım prosedürlerinin uygulanması.
- Yarı mamullerin, tamamlanma derecesi ile yavaş giden, değeri düşen, zarar gören ve üçüncü bir kişinin sahip olduğu (konsinye mallar gibi) stok kalemlerinin doğru bir şekilde belirlenmesi.
- Fiziki miktarları tahmin etmek amacıyla kullanılan prosedürler; örneğin -uygun hâllerde- kömür yığınlarının fiziki miktarının tahmininde gerekli olabilecek prosedürler.
- Farklı alanlar arasındaki stok hareketlerinin ve hesap kesiminden önce ve sonra sevk edilen ve teslim alınan stokların kontrolü.

Yönetimin Sayıma İlişkin Prosedürlerinin Uygulanmasının Gözlemlenmesi (Bakınız: 4(a)(ii) paragrafı)

A5. Yönetimin sayıma ilişkin prosedürlerinin (sayımdan önce, sayım sırasında ve sonrasında stok hareketlerinin kontrolüyle ilgili olan prosedürler gibi) uygulanmasının gözlemlenmesi denetçinin, yönetimin talimat ve sayım prosedürlerinin gerektiği gibi tasarlandığı ve uygulandığına ilişkin denetim kanıtı elde etmesine yardımcı olur. Ayrıca denetçi, sonraki bir tarihte gerçekleşen stok hareketlerinin muhasebeleştirilmesine yönelik denetim prosedürlerinin uygulanmasında kendisine yardımcı olması amacıyla, stok hareket dökümleri gibi hesap kesim bilgilerinin kopyalarını elde edebilir.

Stokların Tetkiki (Bakınız: 4(a)(iii) paragrafı)

A6. Denetçinin, fiziki stok sayımına katıldığında stokları tetkik etmesi, stokların mevcudiyetini (söz konusu stoklar işletmenin mülkiyetinde olmak zorunda değildir) tespit etmesine ve örneğin değeri düşmüş, zarar görmüş veya eskiyen stokları belirlemesine yardımcı olur.

Test Sayımlarının Yapılması (Bakınız: 4(a)(iv) paragrafı)

A7. Test sayımlarının yapılması (örneğin, seçilen kalemlerin kayıtlardan fiziki stoklara ve fiziki stoklardan da kayıtlara gidilerek test edilmesi), stoklara ilişkin kayıtların tamlığı ve doğruluğu hakkında denetim kanıtı sağlar.

A8. Denetçinin yaptığı test sayımlarının kaydedilmesinin yanı sıra, yönetimin tamamlanmış fiziki stok sayım kayıtlarının kopyalarının elde edilmesi; denetçinin işletmenin nihai stok kayıtlarının gerçek stok sayım sonuçlarını doğru bir şekilde

yansıtıp yansıtmadığını belirlemek amacıyla sonraki denetim prosedürlerini uygulamasına yardımcı olur.

Finansal Tablo Tarihinden Farklı Bir Tarihte Yapılan Fiziki Stok Sayımı (Bakınız: 5 inci paragraf)

- A9. Uygulamaya yönelik gerekçelerin bulunması durumunda fiziki stok sayımı, finansal tablo tarihinden farklı tarih veya tarihlerde yapılabilir. Yönetimin stok miktarlarını yıllık fiziki stok sayımıyla belirleyip belirlemediğine veya sürekli envanter sistemi kullanıp kullanmadığına bakılmaksızın böyle bir sayım yapılabilir. Her iki durumda da stok değişimlerine ilişkin kontrollerin tasarımı, uygulanması ve sürdürülmesinin etkinliği, finansal tablo tarihinden farklı tarih veya tarihlerde fiziki stok sayımının yapılmasının, denetimin amaçlarına uygun olup olmadığını belirler. BDS 330, ara bir tarihte (dönemde) uygulanan maddi doğrulama prosedürlerine ilişkin hüküm ve açıklamalar içerir.⁵
- A10. Sürekli envanter sisteminin kullanılması durumunda yönetim, işletmenin sürekli envanter kayıtlarında yer alan stok miktarı bilgilerinin güvenilirliğini tespit etmek için fiziki sayım veya başka testler uygulayabilir. Bazı durumlarda yönetim veya denetçi, sürekli envanter kayıtları ile mevcut fiziki stok miktarları arasında farklılıklar belirleyebilir; bu durum stok değişimlerine ilişkin kontrollerin etkin bir şekilde işlemediğine işaret edebilir.
- A11. Sayım tarihi veya tarihleri ile nihai stok kayıtları arasında stok tutarlarında meydana gelen değişikliklerin uygun bir şekilde kaydedilip kaydedilmediğine ilişkin denetim kanıtı elde etmek amacıyla uygulanacak denetim prosedürlerinin tasarlanmasında dikkate alınacak hususlar aşağıdakileri içerir:
- Sürekli envanter kayıtlarının doğru bir şekilde düzeltilip düzeltilmediği.
 - İşletmenin sürekli envanter kayıtlarının güvenilirliği.
 - Fiziki sayım sırasında elde edilen bilgiler ile sürekli envanter kayıtları arasındaki önemli farklılıkların sebepleri.

Fiziki Stok Sayımına Katılımın Mümkün Olmaması (Bakınız: 7 nci paragraf)

- A12. Bazı durumlarda, fiziki stok sayımına katılım mümkün olmayabilir. Bu durum stokların niteliği ve bulunduğu yer gibi faktörlerden kaynaklanır, örneğin stoklar denetçinin güvenliği için tehdit oluşturabilecek bir yerde bulunuyor olabilir. Ancak, denetçi açısından genel bir elverişsizlik durumu, denetçinin katılımının mümkün olmadığı yönündeki kararını desteklemek için yeterli değildir. Ayrıca BDS 200⁶'de açıklandığı gibi, alternatif bulunmayan bir denetim prosedürünün zorluğu, süresi veya maliyeti kendi başına, denetçinin o prosedürü ihmal etmesi veya ikna edicilikten uzak denetim kanıtlarıyla yetinmesi için geçerli bir sebep oluşturmaz.

⁵ BDS 330, 22-23 üncü paragraflar

⁶ BDS 200, "Bağımsız Denetçinin Genel Amaçları ve Bağımsız Denetimin Bağımsız Denetim Standartlarına Uygun Olarak Yürütülmesi", A48 paragrafı

- A13. Katılımın mümkün olmadığı bazı durumlarda, alternatif denetim prosedürleri (örneğin fiziki stok sayımından önce edinilmiş veya satın alınmış belirli stok kalemlerinin daha sonra satışına ilişkin belgelerin tetkik edilmesi), stokların mevcudiyeti ve durumuyla ilgili yeterli ve uygun denetim kanıtı sağlayabilir.
- A14. Ancak diğer bazı durumlarda, alternatif denetim prosedürlerini uygulayarak stokların mevcudiyeti ve durumuyla ilgili yeterli ve uygun denetim kanıtı elde etmek mümkün olmayabilir. Bu tür durumlarda BDS 705, denetimin kapsamının sınırlandığı gerekçesiyle denetçinin raporunda olumlu görüş dışında bir görüş vermesini zorunlu kılar.⁷

Üçüncü Tarafın Saklama ve Kontrolü Altında Bulunan Stoklar

Teyit (Bakınız: 8(a) paragrafı)

A15. BDS 505⁸ dış teyit prosedürlerinin uygulanmasına ilişkin hüküm ve açıklamalar içerir.

Diğer Denetim Prosedürleri (Bakınız: 8(b) paragrafı)

A16. Denetçi, örneğin üçüncü tarafın dürüstlüğü ve tarafsızlığıyla ilgili şüphe uyandıran bilgilerin nereden elde edildiği gibi şartlara bağlı olarak, üçüncü tarafın teyidi yerine veya buna ek diğer denetim prosedürlerini uygulamanın uygun olacağını düşünebilir. Diğer denetim prosedürlerine ilişkin örnekler aşağıdakileri içerir:

- Mümkün olması durumunda, üçüncü tarafın yapacağı fiziki stok sayımına katılım veya başka bir denetçinin katılımının sağlanması.
- Üçüncü tarafın, stokların doğru bir şekilde sayılmasını ve yeterli şekilde korunmasını sağlamak için oluşturduğu iç kontrolün yeterliliği konusunda bir başka denetçi raporunun veya hizmet kuruluşu denetçisi raporunun elde edilmesi.
- Üçüncü tarafların elinde bulundurduğu stoklarla ilgili ambar fişleri gibi belgelerin tetkik edilmesi.
- Stokların teminat olarak verilmesi durumunda diğer taraflardan teyit talep edilmesi.

Dava ve İddialar

Dava ve İddiaların Tamlığı (Bakınız: 9 uncu paragraf)

A17. İşletmenin dâhil olduğu dava ve iddialar finansal tablolar üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir, dolayısıyla bunların finansal tablolarda açıklanması veya muhasebeleştirilmesi gerekebilir.

A18. 9 uncu paragrafta belirtilen prosedürlere ek olarak diğer ilgili prosedürler; denetçinin işletme hakkındaki dava ve iddialardan haberdar olmasına yardımcı olması için, örneğin işletme ve çevresinin tanınmasının bir parçası olarak uygulanan risk değerlendirme prosedürleri vasıtasıyla elde edilen bilgilerin kullanılmasını içerebilir.

⁷ BDS 705, 13 üncü paragraf

⁸ BDS 505, "Dış Teyitler"

A19. “Önemli yanlışlık” riskine sebep olabilecek dava ve iddiaların belirlenmesi amacıyla elde edilen denetim kanıtları, aynı zamanda dava ve iddialara ilişkin diğer ilgili hususlar (değerleme veya ölçüm gibi) hakkında da denetim kanıtı sağlayabilir. BDS 540⁹, finansal tablolarda ilgili açıklamalar yapılmasını ve muhasebe tahminlerini gerektiren dava ve iddiaları, denetçinin nasıl ele alacağına ilişkin hüküm ve açıklamalar içerir.

Dava Giderlerine İlişkin Hesapların Gözden Geçirilmesi (Bakınız: 9(c) paragrafı)

A20. Şartlara bağlı olarak denetçi, dava giderlerine ilişkin hesapların gözden geçirilmesinin bir parçası olarak, dava giderlerine ait faturalar gibi ilgili kaynak belgelerin incelenmesinin uygun olacağı yargısına varabilir.

İşletmenin Dış Hukuk Müşaviriyle Kurulacak İletişim (Bakınız: 10-11 paragraflar)

A21. İşletmenin dış hukuk müşaviriyle doğrudan iletişim kurulması; müşavirin önemli muhtemel dava ve iddialardan haberdar olup olmadığı ve yönetimin, bunların muhtemel finansal sonuçlarına (maliyetler de dâhil) ilişkin yaptığı tahminlerin makul olup olmadığı konusunda denetçinin yeterli ve uygun denetim kanıtı elde etmesine yardımcı olur.

A22. Bazı durumlarda denetçi, genel bir sorgulama mektubu yoluyla işletmenin dış hukuk müşaviriyle doğrudan iletişime geçebilir. Bu amaçla, genel bir sorgulama mektubu ile işletmenin dış hukuk müşavirinden, dava ve iddiaların sonucuna ilişkin bir değerlendirme ve maliyetler dâhil muhtemel finansal sonuçların tahminiyle birlikte, hukuk müşavirinin haberdar olduğu her tür dava ve iddia hakkında denetçiyi bilgilendirmesi talep edilebilir.

A23. İşletmenin dış hukuk müşavirinin, mevzuatın genel sorgulama mektuplarına yanıt vermesini yasaklaması gibi sebeplerden dolayı bu mektuplara uygun bir şekilde yanıt veremeyebileceğinin düşünülmesi durumunda denetçi, özel bir sorgulama mektubu yoluyla doğrudan iletişime geçebilir. Bu amaçla, özel sorgulama mektubunda aşağıdaki hususlar yer alır:

- (a) Dava ve iddiaların bir listesi,
- (b) Yönetimin belirlenmiş dava ve iddialardan her birinin sonucuna ilişkin -varsa- değerlendirmesi ve maliyetler de dâhil olmak üzere yönetimin dava ve iddiaların muhtemel finansal sonuçlarına ilişkin tahmini,
- (c) İşletmenin dış hukuk müşavirinin yönetimin değerlendirmelerinin makullüğünü teyit etmesine ve dava ve iddia listesinin, eksik veya hatalı olduğunu düşünmesi durumunda denetçiye daha fazla bilgi sağlamasına ilişkin bir talep.

A24. Belirli durumlarda denetçi, dava ve iddiaların muhtemel sonuçlarını müzakere etmek için işletmenin dış hukuk müşaviriyle görüşmesi gerektiği yargısına varabilir. Denetçi, aşağıdaki gibi durumlarda bu yargıya varabilir:

- Denetçinin, konunun ciddi bir risk olduğuna karar vermesi.

⁹BDS 540, “Gerçeğe Uygun Değere İlişkin Olanlar Dâhil Muhasebe Tahminlerinin ve İlgili Açıklamaların Bağımsız Denetimi”

- Konunun karmaşık olması.
- Yönetimle işletmenin dış hukuk müşaviri arasında bir anlaşmazlık olması.

Bu görüşmeler, genellikle yönetimin iznini gerektirir ve yönetimden bir temsilcinin katılımıyla gerçekleştirilir.

A25. BDS 700¹⁰'de zorunlu kılındığı üzere denetçi, denetçi raporuna, finansal tablolar hakkındaki denetçi görüşüne dayanak oluşturacak yeterli ve uygun denetim kanıtı elde ettiği tarihten daha önce tarih veremez. Denetçi raporu tarihine kadar olan dava ve iddiaların durumuyla ilgili denetim kanıtı, ilgili konuları ele almaktan sorumlu işletmenin iç hukuk müşaviri de dâhil, yönetimin sorgulanması yoluyla elde edilebilir. Bazı durumlarda denetçi, güncel bilgileri işletmenin dış hukuk müşavirinden elde etme ihtiyacı duyabilir.

Faaliyet Bölümü Bilgileri (Bakınız: 13 üncü paragraf)

A26. Geçerli finansal raporlama çerçevesine bağlı olarak, işletmenin finansal tablolarda bölüm bilgilerini açıklaması zorunlu olabilir veya buna izin verilebilir. Denetçinin bölüm bilgilerinin sunumu ve açıklanmasına ilişkin sorumluluğu, bir bütün olarak finansal tablolarla ilgilidir. Dolayısıyla denetçinin, tek başına ayrı olarak sunulan bölüm bilgilerine ilişkin görüş vermek için gerekli olan denetim prosedürlerini uygulaması zorunlu değildir.

Yönetim Tarafından Kullanılan Yöntemlerin Anlaşılması (Bakınız: 13(a) paragrafı)

A27. Şartlara bağlı olarak denetçi, bölüm bilgilerine karar verilirken yönetim tarafından kullanılan yöntemler ve bu yöntemlerin geçerli finansal raporlama çerçevesi uyarınca açıklama yapılmasına sebep olma ihtimalinin bulunup bulunmadığı hakkında bilgi edinirken, örneğin aşağıdaki hususları dikkate alır:

- Bölümler arası tutarların elimine edilmesi ve bölümler arası satış, transfer ve giderler.
- Bütçeler ile diğer beklenen sonuçların (örneğin satışların yüzdesi olarak faaliyet kârının) karşılaştırılması.
- Varlık ve maliyetlerin bölümler arasında dağıtımı.
- Önceki dönemlerle tutarlılık; tutarsızlıklarla ilgili açıklamaların yeterliliği.

¹⁰ BDS 700, "Finansal Tablolara İlişkin Görüş Oluşturma ve Raporlama", 41 inci paragraf